

ROBERTAS PUKENIS

Vytauto Didžiojo universitetas

DEMOGRAFINĖ KRIZĖ IR LIETUVOS LIKIMAS

Demographic Crisis and the Faith of Lithuania

SUMMARY

The aim of this article is to attract the attention to the situation of Lithuanians in 100 years, if we are not able to change the existing situation. It is high time to think about the faith of Lithuania. Demographic crisis is deeper and deeper; the number of inhabitants is decreasing each year. With this article I will point out the negative factors ruining the nation.

I have analysed all reasons raising the demographic crisis. The problem mainly turns round the family axis: a good family cherishes patriotism, strong and devoted families have more children, a good family educates children well and in such a way the evolution of criminality and decrease of human values is stopped. A good family is the cell of national rebirth. As a reason of that these topics are well interconnected.

I. Emigration is the first factor which strongly shakes the society and still there is no end for it. In total 447 000 of inhabitants emigrated in 1990-2006. In 17 years only 80 000 people came to live to Lithuania. The National Government still does not possess the programme of returning of Lithuanians back. In accordance to the National Programme of Returning of Political Prisoners' and the Exiles from Siberia and other places of exile 4 500 people returned.

The second factor ruining the state is the decrease of human values, having in mind the situation of criminality.

II. Moral crisis of a Human Being when a person cannot live in freedom, and cannot see anything valuable except drinking... The expansion of drug using increases the threats for national security. „Alcohol is used almost by everybody, 44% of youngsters at least once tried drugs... All drugs included into the International Research Survey were tried by the youngsters of Lithuania. It is a pity, but in Baltic States the drugs expand mostly “¹... Alcohol for a long time has already overcome the critical boundaries. Are there more factors against the state?

III. It is the collusion against Lithuania. I dare to say that it exists. The existing situation in the state cannot be unseen. The corruption of courts is on the highest level. The blow-up with the State Security

¹ The use of drugs – the threat to national security//XXI Century Annex Horizons. 2002 0307. Nr. 9.

RAKTAŽODŽIAI: demografinė krizė, Lietuvos likimas, moralė, šeima, Bažnyčia, Europos Sąjunga.

KEY WORDS: demographic Crisis, Faith of Lithuania, moral, family, Church, European Union.

Department has been on for a long time. Disability to solve the problem quickly, to have at least one pure institution which protects the backgrounds of the state shows a big crisis in the state.

What can raise the nation today? Is there any such institution, do we have enough such people? Could it be Church, 70% of inhabitants rely on it? Could it be the Government or the Parliament? The second National Movement of Sąjūdis which could involve more intellectual people help to determine, to make the model of the state guaranteeing economical conditions and moral values for the education and upbringing of a personality.

Family. I have considered the essence of a family, the problems it has nowadays. What mostly mauls the cell of a family? How much the state could help in strengthening it? In Lithuania the legal base is good, humanistic, standing for the traditional family. Though, when Lithuania entered the European Union, various winds damaging the sustainability of the society started blowing from the West.

A family is a legal life agreement between a man and a woman with the aim to upbringing children, help each other and cherish fidelity. Marriage has always been the most vital institute of human life. That is why none of partnerships can replace the fireplace of a family.

C. ŠEIMOS GLOBA TEISINIU POŽIŪRIU

Žmogus negimsta blogas, tai priklauso nuo auklėjimo. Malonumų ir patogumų ieškojimas daugeliui tapo gyvenimo įstatymu. Tai nutinka, kai pamirštama būti, tikrąja šio žodžio prasme, žmogumi. Būti tėvu ir motina, Tėvynės sūnumi ir dukra, valstybės piliečiu, o šiandien pasakytume – pasaulio piliečiu. Įstatymas atlieka ne tik normuojantį vaidmenį, bet turi ir auklėjamąjį pobūdį.

Koks valstybės požiūris, arba kaip plėtojama šeimos politika, taip galima apibūdinti ir pačią valstybę. Krikščionišką, liberali šeima ar šeima, palikta laukinio kapitalizmo palaukėje? Netgi socialistinė samprata teikė didelę svarbą šeimai²⁵.

1. Kokia Lietuvos Respublikos teisinė bazė? Lietuvos Respublikos Konstitucija išsaugo deramą pagarbą tradicinei šeimai. Konstitucijos 38 str. teigia: „Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę.“

Apžvelgę fundamentinius Konstitucijos straipsnius (38–41), susijusius su šei-

ma, pastebėsime, kad santuoka yra sudaroma laisva vyro ir moters valia; laisvos valios pažeidimai (prievarta, apgaulė ar kiti valios trūkumai) duoda pagrindą santuoką laikyti negaliojančia; nepilnamečiui sumažinamas santuokinis amžius, išklaudus tėvų nuomonę ir atsižvelgus į situaciją; nėštumo atveju teismas gali leisti tuoktis ir nesulaukus 15 m.

Sutuoktiniai turi lygias teises ir vienodą atsakomybę prieš vaikus; sutuoktiniai privalo būti vienas kitam atsida- vę; sutuoktiniai sukuria šeimos santykius, kurie ir sudaro bendrą gyvenimą; abu sutuoktiniai privalo auginti ir gerai prižiūrėti vaikus; esant šeimos nesusipratimams, jie turi teisę kreiptis į teismą, kad išaiškintų ginčą; sutuoktiniai vienas kitą atstovauja.

Tai, kas buvo nagrinėta, atitinka kardinoninės doktrinos *bonum coniugum, bonum fidei ir bonum prolis*. Ir civilinės teisės pateikta tradicinės šeimos samprata neprieštarauja krikščioniškajai. Lietuvos Respublikos teisinė bazė yra demokratinė ir pakankamai humanistinė. Asme-

nys, leidžiantys įstatymus ir turintys galią teisiškai sutvirtinti santuokos instituciją, remdamiesi amžinomis vertybėmis ir požiūriu į asmenines problemas, sustiprina bendrąjį gerį, laiduojantį šios natūralios institucijos apsaugą – šeimą. Tačiau konstitucijos garantuojamų teisių įgyvendinimas priklauso nuo daugelio faktorių. Lietuvos valstybės politikų darbuose stipriai pasigendama moralės politikoje ir visame gyvenime. O tada kapitalo atstovams yra lengva patraukti į savo pusę įstatymo leidėjus, kad įteisintų jiems pelningą verslą.

Neregėtu greičiu ir mastu plinta farmacijos pramonės magnetų paskatintos vykdomos kontracepcijos programos. Ne mažiau pelningos chirurginės sterilizacijos, dirbtinio apvaisinimo mėgintuvėlyje, klonavimo programos. Seime buvo planuota priimti Dirbtinio apvaisinimo įstatymą ir Reprodukcijos sveikatos įstatymą. „Deja, pagal šių įstatymų raidę, jie gins ne žmogaus gyvybę, jo teisę į orią pilnateisę egzistenciją, o dirbtinio apvaisinimo verslo kėslus. Įstatymų projektuose numatoma iš ligonių kasų apmokėti išlaidas, susijusias su apvaisinimu, aborto darymu ir t.t.“²⁶. Užsimezgasiai nepageidaujama gyvybei sunaikinti sukurti legalaus aborto įstatymai. Piktnaudžiaujama ir medicininėmis indikacijomis norint nutraukti nėštumą. O vėliau kodėl gi neatsikračius pasenusiais žmonėmis arba ligotais, „nebereikalingais“, ir nepanaudojus eutanazijos? Paskutiniu metu bandoma primesti leidimą atlikus genetinius tyrimus pašalinti bręstantį kūdikį, jeigu numatoma, kad jis gims nesveikas. Labai teisingai Kardinalas Audrys Juozas Bačkis tai paly-

gino su nacių eksperimentais. Jis sakė, kiek daug žinąs šeimų, kurioms gimė sveikas kūdikis, o buvo pranašauta, kad bus nesveikas.

2. Tradicinės šeimos sampratos puoselėjimas Lietuvai tapus ES nare. 2004 m. birželio 24–27 dienomis Romoje vykusioje tarptautinėje konferencijoje *Europos Šeima* su nerimu buvo konstatuota:

a) šeima tapo ES institucijoms iššūkiu, nes didėja skyrybų, vienišų asmenų, vienišų tėvų, vaikų, gimusių ne santuokoje, skaičius, plinta įvairios partnerystės formos. Ar šeima ateityje galės dar būti socialinė institucija? Ką daryti, kad ir toliau šeima išliktų socialinis subjektas, turintis pilietinių teisių ir pareigų visumą?

b) tarptautinių ir ES dokumentų apžvalgoje mes turime didžiulę bazę gražiausių dokumentų, kurie pripažįsta šeimą, kaip pagrindinę visuomenės ląstelę, tačiau paskutiniai metai rodo, kad vykdomoji politika eina priešinga linkme, ne šeimos naudai;

c) nors daug kalbama ir daroma steigiant naujas institucijas, organizacijas, kurios stiprintų šeimą, tačiau iš esmės šeimos projektas nebuvo įjungtas į Europos Planą (*Master Plan*). Daug ženklų rodo, kad Europa, skirtingai nuo kitų geopolitinių ir socialinių sistemų, išsirinoko neutralumo arba indiferentizmo etiką, pripažįstančią ir traktuojančią įvairias šeimos formas, o tai veda į „šeiminį pliuralizmą“ ir tradicinės šeimos nuvertinimą;

d) jeigu šeima yra Europos gyvastinumo šaltinis, tada reikėtų ją atnaujinti moralinės etikos pagrindu, pripažinti ją

„tikros pilietybės prasme“ (*riconosciuta una cittadinanza propri*). Įgyvendinant šias gaires, reikia plėtoti „papildomumo“ koncepciją, kuri gina mažiau pajėgias bendruomenes nuo galingesniųjų, bet tas pozityvus santykis turi būti vertikalus ir horizontalus, šeimos globojimas politinės administracinės sistemos;

g) institucinė Europa turi rimtai susimąstyti, ką daryti su šeima? „Pilietinė šeima“, suprasta kaip teisių ir atsakomybės (ne tik šeimos individų) visuma, yra labiau humanistinės ateities geriausias garantas²⁷. Taigi ES vadovai yra susirūpinę dėl šeimos nuvertėjimo ir mažos pagalbos jos puoselėjimui.

Paramą šeimoms ES šalyse mes galime apibūdinti daugiausia kaip netiesioginę. Didelis dėmesys skiriamas skurdo mažinimui, aktyvioms darbo rinkos priemonėms, lygioms galimybėms darbo rinkoje, vaikų ir senų žmonių globos užtikrinimui. Tauta išsirenka tokį parlamentą, kuris gali apversti aukštyn kojomis šeimos įstatymus ir dar nusiplauti rankas sakydamas, kad taip įsakyta iš Briuselio. Lietuvai įstojus į ES, prasideda kai kurių politikų eksperimentavimas, bandymas „prakišti“ įstatymus, kurie nesiderina su prigimtinės teisės nuostatomis, saugojančiomis tradicinės šeimos modelį. Šeima ir gyvenimas sudaro pirmąją vienybę, kurią visuomenė privalo saugoti, nes tai yra gyvas žmonių kartų tęstinumo (gyvybės perdavimo ir auklėjimo) branduolys. Įvairios žmogaus pradžios išvengimo programos yra tik Dekalogo pažeidimas ir pasaulio Kūrėjo įsakymo laužymas: „Būkite vaisingi ir dauginkitės, pripildykite žemę ir valdy-

kite ją (Pr 1, 28)“. Todėl įstatymai taip pat gali prisidėti kuriant tokią gyvenimo aplinką, kad žmogus norėtų išsiskleisti tikroje meilės sąjungoje – šeimoje. Santuoka grįsta šeima yra patvaresnė ir todėl reikalauja daugiau dėmesio ir apsaugos. Tikroji šeima saugojama ir puoselėjama kaip esminis socialinio gyvenimo, stabilumo bei socialinės taikos veiksnys, visuomenės ateities bei bendrojo intereso vizija, todėl Lietuvos politikai privalo apginti tradicinės šeimos modelį, vaiko gyvybę, aklaui nesekant ES kai kurių valstybių bandymais.

Įstatymai turi būti suvienodinti ne visais požiūriais. Juk kiekviena valstybė, priklausydama ES, išsaugo ir savo suverenitetą, todėl galima atmesti tai, kas neatitinka prigimtinės teisės dėsnių, pvz., jeigu olandai ar belgai registruoja gėjų santuokas, tai jos ten bus galiojančios, o jeigu tokie asmenys atvyks į Lietuvą, tai jų Olandijoje užregistruota „santuoka“ čia neturės teisinės galios ir globos.

3. Kokia visos valstybės politika šeimos atžvilgiu? Šeimą saugo ne tik įstatymai, bet ir kiti visuomeniniai faktoriai. Gerų rezultatų buvo pasiekta prieškarinio Lietuvoje – derėtų pasinaudoti tuo patyrimu. Nepriklausomos Lietuvos laimėjimai buvo fenomenalūs, pagrįsti sveikos visuomenės darnumu, aukšto idėjinio lygio mokyklos švietėjiška veikla, politikų idealizmu. Anot garsaus lietuvių veikėjo, pedagogo prof. Stasio Šalkauskio, pagrindiniai visuomenės ugdymo veiksniai ir veikėjai yra šeima, mokykla, kariuomenė, Bažnyčia, įstatymai, spauda, jaunimo ir kt. organizacijos. Ypatingą vaidmenį čia atlieka mokykla. Labai svarbu,

kokia ji yra, į kokią visuomenę orientuota. Mokykla yra tarsi ateities visuomenės veidrodis, su ja siejasi ir šeima, ir Bažnyčia. Dažnai suklastota tiesa skelbiama per modernias žiniasklaidos priemones ir kuriamos žmonių silpnųjų įgyvendinimo programos. Pedagoginį akademinį autoritetą turintis prof. Kęstutis Pukelis apibūdina praveistus Lytinio švietimo kursus kaip „Trojos arklį prie pedagoginių vertybių tvirtovės vartų, kadangi lytinis švietimas tampa kaip svaiginimas arba vaizduotės tarša, tai kokie idealai jau brukami nuo pat mažens ir dar mokykloje? Daugiau ji orientuota ne doroviškai auklėti, bet jau supažindinti lytiškai vos peršokusius ankstyvos vaikystės amžių jaunuolius. Vis tiek sužinos, tai geriau kultūringai, vis tiek vagia – tai atšaukim įstatymus, draudžiančius vogti“. Ir dar Pukelis apibūdina lytinį švietimą kaip „egzistencinį vakuumą, vieną sielos naikinimo formų“²⁸. Švietimo ministerija neskiria deramo dėmesio vaiko doriui auklėjimui. Ar mokykla deramai veikia kartu su tėvais auklėjant vaikus? Mirties kultūros poveikis šeimai yra alinančiai stiprus, paliekantis žiaurios pėdsakus ateinančioms kartoms, todėl tarp jaunimo formuojasi antipatija patvariai santuokai ir daugiavaikai šeimai.

Ar žiniasklaida puoselėja moralę, santuokos grožį, ar laisvą meilę? Šiandien padaugėjo žiniasklaidos darbuotojų pozityvių straipsnių bei televizijos laidų sveikos šeimos labui. Netgi tie paprasti, bet jautriais žodžiais ir gražiais šeimos vaizdais papuošti lankstinukai daro teigiamą poveikį žmonių pasaulėžiūrai²⁹.

Šeimos politikoje rengiama demografinė strategija, kurioje numatoma atskira šeimos gerovės dalis. Parengtas naujas išmokų vaikams įstatymas – vaikui iki 7 m. bus skiriama išmoka. Didinamos socialinės garantijos dirbantiems tėvams – socialinio draudimo motinystės (tėvystės) pašalpa padidėjo iki 70%. buvusio uždarbio. Tos naujos Lietuvos arba gyvybingos visuomenės vizijoje telieka šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas, Bažnyčios ir valstybės institucijų bendra strategija. Neatskiriamos sąvokos – didi pagarba gyvybei, šeimai, Tėvynei.

Šeimos politikos raidą galima suskirstyti į penkis etapus. Pirmasis (1988–1990 m.) buvo sąlygų derinti tėvystę ir darbą sudarymas; antruoju etapu (1990–1992 m.) buvo didinama finansinė parama šeimoms ir mažinamas ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius; trečiasis etapas (1993–1994 m.) išsiskyrė šeimos politikos modelio pasirinkimu, pašalpu sistemoms šeimai suprastinimu; ketvirtuoju etapu (1995–1996 m.) buvo daugiau kuriama šeimos politikos koncepcija; penktuoju etapu (nuo 1997 m.) įgyvendinama integruotos šeimos politika.

Šeimos politikos pagrindinės sritys yra šios: teisės aktai, nustatantys šeimos santykius, vaiko teisių apsaugą, moterų ir vyrų lygių galimybių puoselėjimą ir finansinė parama šeimoms – lengvatos ir paslaugų teikimas.

4. Ar politikai mato šeimos krizę ir ar tinkamai bendradarbiauja su Bažnyčia, kad augtų ir skleistųsi mūsų valstybės šeimos? Visiškai išspręstų problemų yra nedaug; socialinės paslaugos yra nepastovios, nėra sistemingai teikiamos

ir nepakankamai teikiama prevencija; nepakankamai išplėtotą paramos ir pagalbos šeimai bei apsaugos infrastruktūra, netgi didžiuliuose miestuose trūksta specializuotų profesionalių paslaugų šeimai. Partinėse grupėse ruošiami šeimos įstatymo projektai parodo, kad partijų vadovai tinkamai suprato esamą situaciją. Jie žymiai didesnę dėmesį ir paramą skirs šeimai, ypač remti vaikų auginimą: ne tik nelaimingoms, bet ir sveikoms, normalioms šeimoms bus teikiama žymiai didesnė materialinė pagalba.

Šiandien vienintelė galinga institucija yra Bažnyčia, kuri saugo tradicinės, normalios šeimos sampratą³⁰. Bažnyčia per 2000 metų sukaupe genialiausią patirtį saugojant šeimos židinį. Ji turi priemonių, padedančių nugalėti šeimoje kylančius sunkumus atnaujinant meilę. Santuokoje sudaryta meilės sandora įpareigoja viešai prisiimti visas pareigas, kylančias iš taip sudaryto ryšio. Toks viešas pareigų prisiėmimas yra ne tik naudingas patiems sutuoktiniams, bet ir jų vaikams, jų emocinei brandai ir sklaidai, tai yra gėris visiems šeimos nariams. Šventasis Sostas nuolat rūpinasi, kad Lietuvos Ganytojai išsaugotų tinkamą dėmesį šeimai: „Te nestokoja išskirtinio ganytojiško rūpesčio šeima, toji esminė krikščioniškosios bendruomenės ir visuomenės ląstelė, – reikia stengtis padaryti ją aktyviu evangelizacijos ramsčiu. Visai stiprinkite jos dvasinį ir moralinį gyvenimą; šiam tikslui panaudokite naująją Katalikų Bažnyčios Katekizmą.“³¹

Šventasis Sostas su pasitikėjimu pateikia 1983 m. parengtą *Šeimos teisių chartiją* kaip vertingiausią, šeimos ląstelę saugojantį, dokumentą tarptautinėms

tarpvvyriausybinėms organizacijoms, kurių kompetencija ir pareiga yra ginti ir remti žmogaus teises ir kurios negali ignoruoti ar leisti pažeidinėti pagrindinių šeimos teisių. Chartija, be abejo, kreipiasi ir į pačias šeimas: ji siekia sustiprinti supratimą apie šeimos vaidmenį ir jos padėties nepakeičiamumą, nori įkvėpti šeimas vienytis, ginti savo teises, skatina šeimas taip atlikti savo pareigas, kad jų vaidmuo šiandieniniame pasaulyje būtų dar labiau įvertintas ir pripažintas. Galiausiai Chartija kreipiasi į visus vyrus ir moteris, ypač į krikščionis, kad jie prisiimtų atsakomybę ir padarytų visa, kas tik įmanoma, kad būtų užtikrinta šeimos teisių apsauga ir kad šeimos institucija sustiprėtų visos žmonijos labui šiandien ir ateityje.

Bažnyčios vaidmuo posovietinėje šeimoje yra lyg druskos – kuklus, bet žymus. Pavarčius Lietuvos šeimos centro lankstinuką sužinome, kad Lietuvoje veikia 52 šeimos centrai, Lietuvos šeimos centras, 7 vyskupijų ir 44 dekanatų bei parapijų centrai. Juose dirba apie 30 nuolatinį darbuotojų ir apie 600 savanorių. Kasmet visuose šeimos centruose įvyksta apie 600 susitikimų su jaunimu, Santuokos sakramentui parenkiama apie 4500 sužadėtinų porų, suteikiama apie 5000 individualių konsultacijų, per 400 žmonių dalyvauja terapijos ar savitarpio paramos grupėse, šeimos ugdymo grupėse ir renginiuose dalyvauja daugiau kaip 3000 žmonių, organizuojama apie 150 renginių visuomenei ir per 100 darbuotojų ugdymui skirtų renginių. Lietuvos šeimos centro veikla pirmiausia siekiama: skatinti visuomenės teigiamą požiūrį į santuoką,

šeimą, vaikų auginimą; ugdyti šeimas, ypač palaikyti atsakingas, darnias šeimas; profesionaliai, krikščioniškosios meilės dvasia palaikyti krizės ištiktas

šeimas; inicijuoti šeimai palankią valstybės politiką³². Tikėjime, kad šie vilties ženklai sulauks plataus atgarsio ir Lietuvos vyriausybėje bei visuomenėje.

BAIGIAMOSIOS MINTYS

Norint išvengti demografinės krizės, Lietuvos valstybei reikia įgyvendinti šiuos strateginius tikslus: ištvirtinti Vakarų kultūros ir ūkio erdvėje; plėtoti demokratinę krašto kultūrą; subrandinti solidarią pilietinę visuomenę; stiprinti nacionalinį saugumą; išsaugoti tautinį tapatumą; sukurti ir išplėtoti konkurencingą ūkį; kiek galima užtikrinti žmonių užimtumą; sumažinti socialinę atskirtį ir skurdą³³. Lietuvių tautos išlikimas ir istorinis tęstinumas turi būti valstybės vidaus ir užsienio politikos prioritetinis tikslas.

Reikia skatinti užsienio lietuvių dalyvavimą švietimo, mokslo ir kultūros reikaluose³⁴. Turėtų būti sukurta ypatinga programa, kuri užkirstų kelią išvykstantiems iš Lietuvos ir paskatintų sugrįžti pasklidusius po pasaulį. Valstybė turi atgauti gyvybines jėgas, kad vyriausybė pajėgtų bendromis jėgomis su visuomene sustabdyti emigracijos srautą. Vienos problemos sprendimas jau padeda išspręsti ir kitas problemas. O šiandien, bandant įvertinti teigiamus poslinkius ir negatyvius reiškinius, sunkoka teigti, kad pozityvieji viršija sveikos valstybės naudai. Ji dar nėra atsistojusi ant tikros Nepriklausomybės pamatų, tačiau Lietuvos nepriklausomybė egzistuoja, mūsų valstybė priklauso NATO blokui ir ES, tauta turi saugius namus. Kaip ląstelių svarbus organizmas, taip šeimai – vals-

tybės ir visuomenės aplinka. Deja, ji nėra gera, bet nebūkime vien pesimistai. Mūsų visuomenė vis tolsta nuo tikrosios tiesos apie žmogų: iškreiptai suprantama šeimos esmė, o vyro ir moters tikroji meilė paniekinama, tuo pačiu pažeminama ir normali šeima. Jokios partnerystės neprilygs tikrai šeimai. Deja, pamažu šeima praranda tradicinei šeimai būdingus bruožus ir perima Vakarų pasaulio ydingus šeimos tipo bruožus: labiau plinta liberalios nuostatos apie vyro ir moters vaidmenis, mažėja santuokų, šeimos kūrimas atidedamas, gyvenama kartu be išipareigojimų, mažėja gimstamumas, auga ne santuokoje gimusių vaikų ir nusikaltimų skaičius. Kas bus po 50 metų? Į tai turime atsakyti šiandien, kurdami tvirtas šeimas, kurios augina, brandina ir dovanoja Tėvynei žmogų. Tad svarbiausia sustiprinti šeimą ekonominiu, moraliniu ir teisiniu pagrindu, nes sveika šeima – sveika tauta.

Žmogaus tikėjimo krizė sukelia šeimos krizę, o ši – demografinę krizę, kuri paliečia visas visuomenės sritis. Dėl grėsmingos demografinės padėties Lietuva neturi kitos išeities, ji turi rinktis pagarbos žmogaus gyvybei ir gyvenimui kelią. Valstybės įstatymai, grindžiami prigimtinės teisės, evangelinių vertybių gaiva, gali sukurti teisinį pagrindą, apsaugojantį tautos ląstelę – šeimą, ta-

čiau įstatymas be visuomenės pritarimo dažnai yra neefektyvi priemonė. Palyginus Lietuvos teisinę bazę su kai kuriais ES šalimis (pvz., Olandija), ji yra gera, humanistinė, stovinti tradicinės šeimos išsaugojimo pusėje.

Inteligentija turėtų susitelkti su Bažnyčia naujam Sąjūdžiui, kad išgelbėtų Lietuvą nuo demografinės krizės. Bažnyčia, išvelgdama „laiko ženklus“, skiria didelį dėmesį šiai tikrovei suprasti ir ją sužmoginti, tačiau vien Bažnyčios neužtenka, reikia valstybės institucijų glaudesnio bendradarbiavimo, jautresnio atsiliepimo į Jono Pauliaus II meilės civilizacijos kūrimą.

Jau dešimtmetį švenčiantys Lietuvos šeimų centrai, įvairūs visuomeniniai sąjūdžiai ir kitos gyvybę ginančios visuomeninės organizacijos atlieka evangelinės druskos vaidmenį tautoje, kurioje sąmoningai įnešama daug sąmyšio, nemėgstami humanistiniai gėrio principai.

Literatūra ir nuorodos

²⁵ Dičius P. *Santuoka ir šeima Tarybų Lietuvoje*. – Vilnius, 1974, p. 3: „Visuomenės santykių sistemoje šeima užima svarbią vietą. Ji yra pirminė visuomenės ląstelė ir atlieka labai svarbias žmonių giminės pratešimo, jaunosios kartos auklėjimo ir šeimos narių materialinės bei moralinės savitarpio paramos funkcijas.“

²⁶ Kreipimasis, skirtas Lietuvos Respublikos Prezidentui Rolandui Paksui, Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Artūrai Paulauskui, Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Algirdui Mykolui Brazauskui, pasirašytas akad. Algimanto Marcinkevičiaus ir dar apie 15 intelektualų. Vilnius, 2003 05 12: „nedviprasmiškai pasisakome prieš ketinimus įteisinti cheminių abortą. Reikalaujame, kad būtų gerbiamos ir maksimaliai apsaugotos pradėtos žmogaus gyvybės teisės.“

Atbunda ir žiniasklaidos atstovai, padarydami globalines išvadas: „Šiuo metu, prisidengus tolerancija, Lietuva iš tiesų plėštė atplėšiama nuo savo kultūros, susiformavusios per ilgus šimtmečius. Ne tik susiformavusios, bet ir organišškai išsiliesios į visos Europos kultūrą, turinčią tas pačias katalikiškas šaknis. Žmogus Europoje vis dar matuojamas Dekalogu. Atmetę šį matavimą, liekame be jokios kultūros, nes išnyksta poreikis nežudyti, neengti savo artimo. Ar Europai tikrai reikia modernaus žvėries? Kiekvienas, dar nepraradęs kritiško žvilgsnio, medžiojamas kaip demokratijos priešas. Bažnyčia prabilo pačiu laiku“³⁵. Bažnyčia, nors ir buvo nualinta sovietinio režimo, atlieka tautos atgailinimo vaidmenį. Visoje Lietuvoje iš Kryžių kalno ar iš Aušros Vartų stebuklingo paveiklo te nuaidi dieviškasis balsas: jeigu tu dar turi sąžinę, nežudyk gyvybės, o padovanok ją Lietuvai.

²⁷ Plg. Europos Sąjungos šeimos problemas. Sintesi della Tavola Rotonda moderata dal Prof. Pierpaolo Donati // Il Simposio Europeo Docenti Universitari La famiglia in Europa. Pontificia universita' Lateranense.

²⁸ Pukelis K. Lytinis Švietimas: Trojos arklys prie pedagoginių vertybių tvirtovės vartų // Mokslinė praktinė konferencija Šiuolaikinio jaunimo rengimas šeimai: patirtis ir uždaviniai. Panevėžys, 2006 spalio 21 d.

²⁹ Lietuvos šeimos centro lankstinukas, išleistas Lietuvos šeimos centro *Renovabis* lėšomis. Tituliniame lape: „Gyvenimo kelias. Žmogus į pasaulį paprastai ateina šeimoje; todėl galima sakyti, kad už savo buvimą žmogumi jis turi būti dėkingas šeimai. Jeigu šeimos nėra, į pasaulį atėjęs žmogus randa nerimą keliančią ir skaudžią spragą, kuri apsunks visą jo gyve-

- nimą. Nuo apvaisinimo akimirkos prasideda nauja gyvybė, kuri priklauso ne tėvui, ne motinai, o naujai savarankiškai besivystančiai žmogiškajai būtybei. Ji niekada netaptų žmogiškąja, jei tokia nebūtų nuo apvaisinimo akimirkos.“
- ³⁰ Kard. A. J. Bačkis. Sugrąžinkime šeimai jos tikrąją vertę // *XXI Amžiaus* priedas *Pro vita*, Nr. 9, 2005 rugsėjis, p. 1.
- ³¹ *Visita ad Limina* È lora del risveglio e della primavera L'ora della formazione delle nuove generazioni // *L'osservatore Romano*, 1993 02 28, p. 4.
- ³² Plg. pastoracinės veiklos efektyvumą, Lietuvos šeimos centras. *Vizija: darni ir laiminga šeima*. Kaunas. 2004, p. 8–9.
- ³³ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Dėl valstybės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų. Nr. IX–1700. Vilnius, 2003 liepos 4 d., p. 3, 4.
- ³⁴ Šie du punktai yra paimti iš piliečių judėjimo *Kitas pasirinkimas* deklaracijos. Veiklos programinės gairės // *Baltijos kelias*, 2006 05 10, Nr. 7, p. 2.
- ³⁵ Redakcijos skiltis. Ką pasirinkime autoritetu? // *Respublika*, 2005 11 25.